

OM AT TISSE I BUKSERNE FOR AT HOLDE VARMEN I EN VERDEN AF VIDENSKABELIG ÅBENHED

Tavse forskere. Hvor er viljen til at dele og hvad med samfundssindet? Hvorfor deltager de ikke i debatten og hvorfor bidrager de ikke til Open Science?

Manglen på 'åbenhed' inden for forskning er et særdeles centralt tema i næsten enhver diskussion om forskningsformidling. Åbenhed er noget som de fleste, der beskæftiger sig med forskning under en eller anden form synes enige om, men som de opfordrer andre end sig selv til at tage ansvaret for. For de, der taler herom er sjældent forskerne selv, men andre af forskningens stakeholders, som fx forskningsbibliotekerne, softwareproducenter, der vil sælge tekniske løsninger, netværksfolk, der vil skabe infrastruktur eller universitetsadministratorer, der vil have øge forskningens synlig- og tilgængelighed.

Forskerne selv er som regel fraværende, når diskussionerne finder sted. Det er jo lidt paradoksalt, eftersom det jo er dem, og deres arbejde det handler om og eftersom de gennem de sidste næsten 2000 år og indtil for relativt nylig, har delt deres publikationer og deres data kvit og frit. Den manglende åbenhed i forskningen er opstået i kølvandet på fremvæksten af den lukrative videnskabelig publiceringsindustri, hvis forretningsmodel er baseret på at (gen-)sælge forskernes publikationer til universiteterne.

Men hvorfor er forskerne tavse? Hvad er der egentlig sket med dem? Hvor er deres vilje til at dele blevet af? Hvad er der sket med deres samfundssind? Hvorfor dukker de ikke op? Hvorfor deltager de ikke i debatten og hvorfor bidrager de i det hele taget ikke til Open Science? Det vil vi forsøge at belyse.

Til det formål har vi skabt to personaer på hvis vegne vi vil tale. Det gør vi, fordi det ikke er muligt at tale på hele akademias vegne på en gang. Der er store og ofte oversete forskelle på tværs af fagområderne, som gør at det, der er fornuftig publiceringsstrategi indenfor et område kan være en ren karriere-killer på et andet.

Vores ene persona har en baggrund indenfor samfundsvidenskab. Han er en helt igennem gennemsnitlig midaldrende lektor, ansat ved et mellemstort dansk universitet, der ligner SDU meget. Han kæmper ligesom alle de øvrige gennemsnitlige midaldrende lektorer for at tilkæmpe sig en professortitel. Ifølge hans institutleder har han 40 procent af sin arbejdstid til forskning, 40 til undervisning og 20 til administration. Med reference til den ene af denne artikels forfattere og hendes fortid vil vi kalde han Carl-Otto Bier.

Hans modstykke er den unge, ivrige og klarøjede ph.d.-studerende Berit L. Chord, som Carl-Otto er blevet bedt om at vejlede. Berit har en lidt skæv akademisk baggrund, da hun har en kandidatgrad i anvendt matematik. Mod slutningen af kandidatstudiet fandt hun interesse for feltet 'kvantemekanikkens hermeneutik'. Det var et område, som ingen vidste noget om, og som det derfor var svært at finde en vejleder til. Men da det var lykkedes hende at skaffe ekstern finansiering var både dekan og institutleder ved Carl-Ottos institut lidt kede af, hvis ingen meldte sig.

Så det blev så Carl-Otto. Carl-Otto kan godt lide hende og vil trods emnets beskaffenhed gerne hjælpe hende, så godt han kan. Han ser tydelig, hvordan hun kæmper for at finde fodfæste i den akademiske verden. Hun brænder for sin forskning og der er en fair chance for, at hun kan blive post.doc. hvis hun får publiceret nok undervejs i ph.d.'en. Men hun er også lidt 'piss' irriterende', fordi hun konstant udfordrer Carl-Otto med alle mulige nye ideer, er ivrig og forvirret, vil gøre alting rigtig og derfor hele tiden spørger, hvad hun skal. For Carl-Otto er selv i tvivl og der er så mange modsatrettede tendenser i forskningsverdenen. Og det virker som om, at hver gang man er nået til enighed om at måle forskningskvalitet på en bestemt måde og alle har indrettet deres strategier derpå, så kommer der nogen fra et ministerium og laver det hele om. Berit har, som læseren nok fornemmer, en vis lighed med en yngre version af artiklens anden forfatter.

Undervisning

Carl-Otto underviser 3 kurser á to timer hvert per semester. Hertil kommer vejledning af 10 specialestuderende per år, og så selvfølgelig vejledning af Berit. Desværre er hans universitet begyndt at fyre fastansatte. Carl Otto føler sig derfor nødsaget til hele tiden at bygge nye kurser således, at hans undervisningsportefølje bliver så bred som mulig. Det ved han er ret vigtigt ift. at få job andre steder. Men at bygge nye kurser tager meget mere tid end undervisningsnormen tillader. Desuden er der rygter om, at der i forbindelse med den seneste fyringsrunde blev kigget i undervisningsevalueringerne.

Alle ved, at man får gode evalueringer, hvis man kan underholde de studerende uden at stille krav til dem, så undervisningsforberedelsen bliver mere og mere tidskrævende. Samtidig bliver de studerende mere og mere krævende. Deres akademiske færdigheder og forståelse er blevet ringere. Det kan jo ikke overraske, er Carl-Otto og hans kolleger enige om, når universiteterne har bevæget sig fra at være elitære til at være masseuddannelsesinstitutioner.

For nylig bad Carl-Otto Berit om at tage nogle af hans timer, så hun kunne få lidt undervisningserfaring. Det fik hende så til ved det efterfølgende institutmøde at foreslå, at denne undervisning i stedet blev udviklet som e-læringsmoduler, så hun og Carl-Otto ikke behøvede at stå bag katederet i så mange timer. Institutlederen var vildt begejstret, det var Carl-Otto ikke, for

som institutlederen straks forkyndte, så ville Carl-Otto jo så få frigjort en masse arbejdstid, som han kunne bruge til at udvikle en masse nye og spændende fag.

Carl-Otto kunne have kvalt Berit! For selvfølgelig havde hun ret, men problemet er, at det kun er de timer, hvor underviseren er i klasselokalet med de studerende, der tæller i timeregnskabet. Så det dumme man overhovedet kan gøre er at udvikle e-læringsmoduler.

Administration

Her er det ikke meget bedre. Carl-Otto har dansk som sit modersmål. Det er noget skidt. For hans universitet har gennem årene gjort sig store anstrengelser for at tiltrække internationale forskere. Det er lykkedes vældigt godt. Men desværre 'glemte' man også at tiltrække internationale administratorer, hvilket betyder, at arbejds sproget i forhold til det meste af det administrative arbejde er dansk. Det betyder, at en meget stor del af Carl-Ottos internationale kolleger slipper for administrativt arbejde og får derved meget mere tid til forskning.

Berit, som han havde håbet kunne tage sig af noget af det er ikke meget bevendt i denne sammenhæng. For netop fordi hun er begavet og klartseende, så tør han simpelthen ikke sætte hende i spil til at løse nogle af de opgaver, han bliver pålagt. Hun kan nemlig spotte unødigt bureaukrati 100 meters afstand og tøver aldrig med at gøre opmærksom herpå. Hun er simpelthen alt for idealistisk. Så bunken af administrative tidsrøvende opgaver vokser og vokser på Carl-Ottos bord

Forskning

Carl Otto elsker sin forskning. Det er forskningen, der er grunden til at han søgte ind ved universitetet. Men desværre oplever han, at han får mindre og mindre tid til den, og at forskningsprocessen i sig selv bliver mindre og mindre givende.

Problemet med den manglende tid stammer fra undervisning og administration, som jo har korte deadlines. Sådanne kolliderer konstant med forskningens lange træk, og i denne kamp er det altid de korte frister, der vinder.

Følelsen af, at selve processen bliver mindre og mindre tilfredsstillende stammer fra det konstante publiceringspres. Det er ikke så meget mængden af artikler, der er problemet, men at de høj rangerede internationale tidsskrifter favoriserer en bestemt struktur, en bestemt skrivestil og bestemte emner. I gamle dage var

forskningen en legende og kreativ proces, hvor vejen til erkendelse kunne gå mange veje og føre gennem mange forskellige intellektuelle landskaber. Men det var før den samfundsvidenskabelig forskning blev presset ind i de eksakte videnskabers publikationsmønstre.

Derfor føler Carl-Otto, at meget af friheden, legen og kreativitet i forskningsprocessen er gået tabt, og der er mange emner, metodiske og teoretiske perspektiver som han gerne vil undersøge, men som han lader ligge, fordi de er umulige at publicere.

Det nytter ikke noget at gøre oprør og kæmpe fagets kamp, i hvert fald ikke fra nu af og fem år frem. For den ledende professor inden for Carl-Ottos område går på pension om cirka fem år og det er formentlig den eneste chance han nogensinde får, for at opnå den eftertragtede titel. Og det er ikke nemt.

Sagen er nemlig, at for at blive professor skal der først være en stilling ledig. I hele kongeriget er der ét professorat inden for Carl-Ottos område. Når stillingen bliver slået op, nedsættes der et bedømmelsesudvalg, som så skal vurdere ansøgernes videnskabelige kvalifikationer. Kun hvis han vurderes kvalificeret kan han komme i betragtning. Bedømmelserne er ret uforudsigelige for der er ingen klare standarder for evaluering af kvaliteten af samfundsvidenskabelig forskning. Reelt afhænger det af bedømmelsesudvalgets sammensætning, som også er uforudsigelig. Det, som én forsker indenfor feltet synes om og kan være enig i, kan en anden synes er noget 'hø' og være uenig i. Den eneste måde, han kender til, er at publicere i de dræbende kedsommelige, højt rankede internationale tidsskrifter.

Berit har jævnligt med sin vanlige sylespidse præcision påpeget for ham, at Open Access publikation (OA) er vigtig af ideologiske årsager og for at sikre at ens publikationer bliver citerede af andre.

Men stort set ingen af de væsentlige tidsskrifter inden for hans område tillader OA, og de der gør, er ikke de bedste. Da han er samfundsvidenskabelig forsker bekymrer han sig ikke meget om citationer, for det er der ikke nævneværdig tradition for indenfor dette felt.

Hvad der desuden gør hans incitamenter til at offentliggøre som Open Access endnu mere begrænset, er den meget lange produktionscyklus for en videnskabelig artikel: Det er ikke usædvanligt, at det tager fem år fra projektets start til offentliggørelsen. Og det har han ikke

tid til at vente på. Så han vil gøre alt, hvad han kan for at forkorte processen så meget som overhovedet mulig. Det betyder, at han sigter på de tidsskrifter, der har den korteste produktionscyklus og i de områder, hvor han indtil nu har været ret succesfuld.

Så hvis han skal være helt ærlig – og det tør han kun, når Berit ikke er i nærheden – så er han enig med den britiske forfatter, John Galsworthy, i at 'idealismen falder, når afstanden til problemet bliver mindre'. Så selvom han går ind for Open Access som ideal, så er hans incitament så lille, at det er meget svært at få øje på.

Carl-Otto er bekymret for Berits publikationer. De er selvfølgelig enige om, at hun bør publicere på så højt plan som muligt. Han vil i princippet også gerne støtte hende i hendes Open Access-ideologi, men ikke hvis det er i konflikt med at publicere i de bedste tidsskrifter og heller ikke hvis det forsinker processen. Men det kan det meget vel gøre, hvis hun skal skaffe finansiering af APC'er (Article Processing Charges, red.) gennem universitetsbiblioteket eller fra andre kilder. Sagen er nemlig, at udover at det vil være skidt for Berit ikke at få sin ph.d.-grad, så vil en 'bommet' ph.d. også trække ned for Carl-Otto. Det er nemlig ingen hemmelighed på instituttet, at har man bommet en ph.d.-studerende, så får man ikke en ny chance. Og ph.d.-studerende er vigtige at have på CV'et, hvis man gerne vil være professor. Carl-Otto tør ikke rigtig satse på noget nyt og oprøvet.

Så Berit må enten trodse sin vejleder eller sin ideologi.

Et ideal uden incitamenter

Vores pointe er, at åbenhed i forskning er et smukt ideal, men forskerne selv har kun ringe incitamenter til at forfølge det og arbejde aktivt for det: Hvis det på nogen måde er tidskrævende for dem eller rummer nogen karrieremæssige risici, vil de nedprioritere det.

Og så længe forskerne ikke arbejder aktivt herfor, har den 100 procent Open Access som Forskningsministeriet sigter i mod, ikke mange chancer for at blive en realitet. For hvad enten vi vil det eller ej, så er det i sidste ende – stadig – den enkelte forskers valg, hvor og hvordan han vil publicere. Forskere er både rationelle og strategiske mennesker, og de vil naturligvis publicere der, hvor de får mest ud af deres publikationer.

Taget forskernes nuværende arbejdsvilkår i betragtning med manglende incitamenter for Open Access, mener vi ikke, at man kan forvente ret meget af dem i denne henseende. Skal noget ændres, så må det drives af incitamenter. De skal skabes.

Det kan ske på mange måder: Universiteterne kan uddele priser til de forskere, der publicerer Open Access, eller på anden måde gøre det meriterende at åbne op for forskningen og dens resultater. Forlagene kan vise deres gode vilje ved at sponsorere frikøb fra undervisning og administration til forskere, der gør en særlig indsats for Open Access. Universiteterne kan lade det indgå i bedømmelseskriterierne i forbindelse med videnskabelige stillinger, og kunne ved samme lejlighed også inkludere kriterier som samfundssengagemang og forskningsformidling som evalueringskriterier.

Software- og netværksudbydere kunne studere forskeres adfærd og behov i større dybde og sigte mod at få en bedre forståelse af herfor, så de generer mindst muligt.

Det er naivt at tro, at ministeriets mål om 100 procent Open Access-publicering i 2025 kan nås sig selv uden skabelsen af en stærk incitamentstruktur. Forskerne har ganske enkelt ikke overskud eller vilje til at påtage sig dette af rene ideologiske årsager. Det *skal* også være karrierefremmende. Open Access må være noget, man som forsker belønnes for at gøre og ikke blot straffes for ikke at gøre.

Og det er os, der står på sidelinjen – og ikke forskerne selv – der kan og skal være projektets fødselshjælpere. Det er derfor vigtigt, at der skabes relevante incitamenter og at forskningsbibliotekerne bidrager til kvalificering og måske også udmøntning af sådanne incitamenter: Der kan her skeles til det arbejde der p.t. foregår internationalt ift. at beskrive "Incentives" og "Rewards" ift. Open Science op mod EU's Open Science Policy Platform og European Open Science Cloud: Her vil fx LIBER spille en vigtig rolle ift. at beskrive forskningsbibliotekernes afgørende rolle. Ved Syddansk Universitetsbibliotek er vi netop gået i gang med at undersøge, hvordan vi, som det første forskningsbibliotek i Danmark, kan belønne og støtte OA aktive forskere.